



**Antonii Mvsae Brasavoli Medici Ferrariensis Examen
omnium Trochiscorum Vnguentorum, Ceratorum,
Emplastrorum, Cataplasmatumque, & Collyriorum**

Brasavola, Antonio Musa

Venetiis, MDLI

Antonii Mvsae Brasavoli Medici Ferrariensis Examen omnium Sief, id est
Collyriorum, quoru[m] apud Ferrareinsies pharmacopolas vsus est.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70720](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70720)

ANTONII MUSAE

BRASAVOLI

Medici Ferrariensis

Examen omnium Sief, id est
Collyriorum,
quorū apud Ferrarienses pharmacopolas
vsus est.

AD ILLVSTRISS. ATQVE

EXCELLENTISSIMVM

HERCVLEM II.

FERRARIAE DVCEM III.



A D I L L V S T R I S S I M V M,
E T E X C E L L E N T I S S.
H E R C V L E M I I.
F E R R A R I A E D V C E M I I I I.

Hieronymus Brasauolus foelicitatem.

Multa fanè me commouerunt, immo potius impulerunt, inuictissime Princeps, ut hunc patris mei libellū amplitudini tuæ consecrarem, inter quæ in primis obseruantia quædam mea à Deo summo optimo mihi erga antiquam, ac fulgentissimam Estensium profapiam condonata unum ex his fuit quæ me commouerunt: impulsit vero tua in patrem meum beneuolentia, nam (ut audiui) illum non ut triualem quempiam amas, sed diligis, colis: ac uti patrem obseruas, at me etiam summopere incitauit, ac calcar addidit, tua erga uirtutū studiosos humanitas, cum audiuerim Excellētiam tuam illos benigne excipere, eisdemque plurima polliceri præmia, & denique impartiri, modo uirtutis uestigia impense sequantur. De his autem quibus polles uirtutibus, nihil agere ad me attinet, quoniam in unaquaque earum nemini es nostra hac ætate secundus, hisque Deus optimus te munire uoluit: ut non solum huius temporis Principes excelleres, sed etiam antiquissimos Romanos longe superares. At ne tibi uidear assentatione quadam blandiri uelle, ad rem ipsam redeo, & libellum hunc Excellentię tuæ deuoueo, quem hilari fronte accepturum non dubito, cum ab innata humanitate tua ne latum quidem unguem dimoueri possis, ita uero regali illa humanitate illectus, ad maiora excitabor,
Vale.

Antonij

ANTONII MUSAE

BRASAVOLI

MEDICI FERRARIENSIS

Examen omnium COLLYRIORVM,
quæ in Ferrariensibus pharmacopolijs seruantur.

SENEX, BRASAVOLVS.

Quid hic tam tarde moraris: uix enim in foro canem reperies qui ad prandendum profectus non sit. BRAS. Puerum expecto, qui libellum quendam de Iure in Republica dicendo, ac administrando ad me ferat. SE. Quid de eo libello acturus es? BRAS. Sum ad Illustrissimæ Ducem nostrum portaturus, ut hac in re sententia nostra illi sit palam. SE. uerum cum hora hæc non expectat ut diu unà loquamur, optarem ut Sieph genera quæ à pharmacopolis cōficiuntur ac seruantur contēplaremur. BRAS. Si multæ sunt compositiones tempus nō suppeteret ad illas in examen ducendas, sed in aliud tempus magis commodum pertractandas seruarem. SE. Non sunt multæ, nam tres sunt ad summum aut quatuor compositiones. BRAS. At puer iam libellum attulit, in aulam proficisci cogor. SEN. Et ego te comitabor, quoniam et magno desiderio afficior, quid de iure dicendo scripsisti audire. BRAS. Audies nūc, libelli inscriptio est.

O ij DE

DE ORDINE AC MODO
IURIS DICENDI
AD ILLUSTRISSIMUM,
ET EXCELLENTISS.
HERCVLEM II.

INTERLOCVTORES.

Magnificus Eques Federicus Quainus,
Antonius Musa Brasauolus.

CVM pransus essem cum illustrissimo Duce, ita
me allocutus est Magnificus Quainus.

QVAINVS. Cornicem albam me uidere
uisum est, cum hic te uidi ò Antoni, & hac præsertim ho-
ra. BRASAVO. Prius ergo me non uideras, & ta-
men cum Illustrissimo Principe pransus sum? **Q**VAIN-
VS. Me deludis: non ne et ego cum alijs simul discum
bebam? BRAS. & te uidimus cum alijs nobilibus di-
scubentem: ueruntamē ego oīum minimus **CHRISTI**
sospitatoris nostri cōsiliū sequens in ultimo mensæ lo-
co discubui, ne fortē nobiliore adueniente ab Architri-
clino diceretur, Surge temerarie, hic non est tuus locus,
quæ uerba si audirem, timerem præterea ne id mihi con-
tingeret, quod conuiuæ contigit in sacris literis uestem
nuptialem non habenti, ne scilicet ligatis pedibus & ma-
nibus me eijcerēt in tenebras exteriores, uos autem qui
ambitiosiores estis, quàm ego sim in nobilioribus locis di-
scumbitis

scumbitis, ut illustrissimi Ducis faciē intueamini, à qua pendetis, & ea fruimini, ut beati in coelesti patria divina uisione fruuntur, & ferè indignamini nos abiectos et pauperculos respicere, & qui in obscuro & infimo manemus loco. Q V A I N. Vereor ne aliud mente tua uoluas ac iactes, quàm id quod his uerbis expressisti, nã cum is locus infimus sit, & indignus, nihil gloriæ acquirere poterat, nihil dignitatis, nisi tu illum occupares, & cum dignus sis ac præstans dignitatem, & præstantiam loco cõdonares. B R A S A V O. O' quam belle ad illud Aristippi alludis, qui Alexãdri Magni sodalis ac conuiuia fuit. Q V A I N V S. Id referas obsecro. B' R A S. Aristippus philosophus quidem præstantissimus, sed unà & ambitiosissimus in Alexandri triclinio nobiliora loca semper quærebat & occupabat, quod nõ raro ab Alexandro notatum est, Aristippo nonnunquã accessum ad mensam retardante, & omnibus sodalibus iam discumbentibus, iussit Alexander consuetum Aristippi locum ab alio occupari, & ultimum solum mensæ locum uacuum relinqui, Aristippo adueniente ac uidete non esse sibi locum alium derelictum quam ignobiliore, sedit philosophus, & simul alta uoce dixit, Alexandro in mentem non uenit alio modo hũc infimum locum honestare, & præstantiorem reddere, quam dimittere ut ab Aristippo honestaretur, quippe uir locum, nõ locus uirum magnificat. Q V A I N V S. Pulchre quidem Aristippus, sed qui Dæmones, & boni Genij huc te duxere, & hac hora præter solitum. B R A S. Integra ac recta Illustriss^o Principis nostri mens, & cõscientia, ab omni labe depurata, quæ à dextera, & benigna omnipo-

DE ORDINE AC MODO

tentis Dei manu ducta egregium illud & semper memorandum facinus peregit, cum in Manfronum centum mortis dignum pietate ac clementia usus est, Nunc aliud mente uoluit Illustrissimus Dux ac Sanctissimus, quod non minus erat memoria dignum, quam fuerit in Manfronum pietas, quippe tunc unum tantum hominem à morte liber auit, nunc ab omnibus suis populis saeuissimam pestem, & plus quam fuerit lernaë hydra teterrimam arcerere excogitat. QVINVS. Quam pestem dicis, et quam hydram? BRAS. Iniustitiam intelligo & perennem litium successum. QVAINVS. Si hæc abegerit Diuinus erit. BRAS. Immo erit maiori laude dignus quam Saturnus, qui inter Deos in Coelum relatus est, ob id tantum quod homines in unum congregauerit, arbitramurque, neque dubitamus hæc esse abacturum, & institutiones in melius reformaturum. QVAINVS. Cur autem tu qui iuris peritus non es, in hanc arenam ueluti certaturus descendisti? BRAS. Ita Principi placuit, qui ut in omni re iudicio alios excedit, ita nouit, philosophos de Rerum publicarum ordinibus, de bonis moribus reformandis, de legum administratione, de uniuersæ huius mundi compaginis iustitia multa & apposite, & docte differere scire, & ad unguem pertractare. et præterea qui alij leges condidere, et approbauere, quam philosophi? Legitur & Solonem, et Lycurgum, & cæteros antiquos legislatores fuisse philosophos, & à Platone in suis Legibus philosophi munus esse leges condere comprobatur, nam aliud nihil est legalis iustitia, quam similitudo quædam illius iustitiæ quæ in uniuerso mundo uidetur. QVAINVS. Hæc missa facamus,

ciamus, & (si fieri potest ac liceat) illa mihi enarrato,
 quæ in Ducali cubiculo acta sunt. BRAS. Cur non
 licebit? Q VAINVS. Quoniam arcana esse solent,
 & intimo corde seruanda, quæ in his secretis colloquis
 dici consueuerunt. BRAS. At hæc huius generis sunt,
 ut uulgus, & sellularij ipsi interesse potuissent, et huius
 generis quæ publice communi edicto promulgari æquū
 fuisset. Q VAINVS. Ni igitur laborem subterfu-
 gias Charissime cōpater, omnia singulatim enarrato.
 BRAS. Quis unquam posset compatri tam amanti-
 mo non parere? profectò tibi rem gratam facere labor
 non est, aures igitur nostris uerbis admoeto. Q VAI
 NVS. Et libenter. BRAS. Primo Augusti die præ-
 sentis anni. MD XLVI. cum Illustrissimum Ducem
 mane de more uisitassem, mihi dixit, quod sequenti die
 post prandium multos Doctores in concionem uocatu-
 rus erat, et de ordine administrandæ iustitiæ sermonem
 habiturus, iussitq; ut cū his simul interessem, at ne hora
 illa meridiana per solem incederem, et etiam Illustrissi-
 mi Ducis admonitu apud ipsum pransus sum, post pran-
 dium Illustrissimus Dux parumper quieuit, ut cibus uē-
 triculo insideret facilius, post semihoræ spatium à men-
 sa discessit, et in cubiculum iuit in quo hominum disidia,
 & preces, & querelas audire consuetus est, & iura
 reddere, iusserat uero ut uiri in concionem uocarētur,
 de quibus statim mentionē faciam, Magnificus et Excel-
 lentissimus Cæsar de Nobilibus Lucēsts, Magnificus &
 Excellentissimus Lanfrancus Gypsius Lugiensis, Magni-
 ficus & Excellentissimus Ludouicus Catus, Magnificus
 & Excellentissimus Prætor, Magnificus & Excellen-

DE ORDINE AC MODO

tissimus Philippus Rodus, Magnificus & Excellentissimus Alphonsus Rossetus, Aderant & hi egregij caustidici Dominus Petrus de Betinis, & Dominus Christophorus Rossetus, aderant & simul Magnificus & Doctissimus Alexander Guarinus, & Magnificus ac nobilissimus Bartolomeus Prosper, Nulliq; alij præter Illustrissimum Principem. Q VAINVS. Tu ergo non aderas? B R A S. Aderam quidem, sed me ipsum numerare non est opus, qui hæc referre nescire, nisi huic sanctissimo negotio interfuissem, & tu me exeuntem uidisti, immo & his ulnis Magnificum Ludouicum Catum ferentem. Q VAINVS. Prosequaris igitur nam gestio audiens. B R A S. Sedit Illustrissimus Dux, nos alij ueluti in corona circa ipsum constituti silebamus, quid dicturus esset auide expectantes. Q VAINVS. Quo ordine? B R A S. Non datur in hoc loco ordo, sed ut quisq; sibi locum arripuit, in eo sine delectu fuit, solus Catus sedebat, cui (& si uoluisset) stare ob podagras datum non erat. Q VAINVS. Quid deinceps actū? B R A S. Illustrissimus Princeps loculētissimam habuit orationem, breuem quidem atq; Laconicam, sed & ornatam, & sententijs ac succo plenam. Q VAINVS. Nihil esset mihi gratius, quàm uerba illa quæ ab Illustrissimo Duce fuere deprompta audire. B R A S. Verba prorsus referre nescirem, sed uerborum sensum tibi referre posse non dubitamus. Q VAINVS. Et hunc audire non minus gratum mihi erit. B R A S. Illustrissimus & facundissimus Dux ita exorsus est, nos uero oēs conticuimus, & attenti ora tenebamus. Cum humeris meis multa insideāt onera, et grauia quidē illa

illa id tñ grauissimum mihi semper uisum est quo de iu-
 stitia administranda agitur, nam sepius commordet me
 conscientia mea, cum uiduæ, pupilli, & pauperes apud
 me conqueruntur, & delitiū prorogatione, & de tam
 amplis expensis quas ferre non possunt, & de iniquis
 causidicorum cautellis, quippe hinc euenit ut ditiores,
 homines pauperes per annos in unaquaq; minima etiam
 lite magno eorum incomodo, ac detrimento perducant,
 cōscientia igitur quā in me ipso cōmoueri sentio ab om-
 nipotentis Dei benigna manu ducta, et eiusdē Dei opti-
 mi timor, qui me, licet indignum, ad tot Respublicas
 moderandas elegit, suasere, & coegere, ut uos unā huc
 accirem, quos oratos uelim ut mihi collegæ sitis ad or-
 dinem quendam & modum inueniendum, quo & recte,
 & facile, & breui, & in Dei honorē ac decus possit ad-
 ministrari iustitia, nam ego solus id efficere nō confido,
 cū potius ad arma capescenda, & exercenda sim assue-
 tus. cum uero diuersi sint in diuersis urbibus ordines, nā
 in aliquibus exercentur uocatae rotæ quæ nonnunquam
 mobiles sunt, nonnunquam immobiles, in alijs adsunt se-
 natus consulta, in alijs trium uiratum dignitas, in alijs
 unius iurisdicentis authoritas, uos hic estis sex iurisperi-
 riti, unus philosophus, & duo causidici, quisq; uestrum
 suis rationibus innixus modum illum mihi in scriptis tra-
 dat, qui sibi cōmodior uidebitur, ad iustitiam recte ser-
 uandam & in quo iudices minime decipere possint, &
 decipi. addatis præterea quo ordine lites breuiore re-
 digi possint, & causidicorum aduocatorumq; tot cauil-
 lationes auferri, uos igitur oro atq; hortor ut negotium
 hoc benignis animis subeatis, & recta conscientia tru-
 tina

DE ORDINE AC MODO

tina perpendatis, ut in Dei honorem ac decus tot respu-
 blicas à tam grauiſſimis oneribus liberemus, quippe &
 uos eritis huius meriti apud Deū participes, meq; onere
 maximo leuabitis, nam mens mea & conscientia quæ
 plerumq; me commordet, et iudicat, quiete deinceps ui-
 uet, cui tantū illud oneris relictum erit, ut omnipotenti
 Deo gratias agat, qui & uos & illam simul dirigere
 dignatus sit, & perpetua apud posteros de hoc egregio
 facinore nobis relinquatur gloria, et post obitum in An-
 gelorū choris uersabimini. Hæc fuit Illuſtriſſimi Prin-
 cipis Oratio. Q VAINVS. Ego à lachrymis tem-
 perare non potuiſſem, ſi his auribus loquentem Ducem
 audiuiſſem, pulcherrima fuit eiufcemodi oratio. BRA.
 Et ſanctiſſima, uidebam ego ex benediſta illa Illuſtriſſi-
 mi Ducis anima hæc uerba tam affectate, tam ex intimo
 corde ſcaturire, ut totus animi affectus appareret in
 uerbis, Deus erat qui per ſanctū illud os ueluti per pro-
 phetam loquebatur, et qui benediſtam illam animam il-
 luſtrauerat, nec ambigo ſi hæc efficiantur, et executioni
 mandentur, Illuſtriſſimum Ducem longo tempore &
 ſceliciſſime ſuperuiſturum, et poſt mortem beata ac di-
 uina regna poſſeſſurum. Q VAINVS. Quid de-
 inceps actum eſt? BRAS. De litium prolixitate haud
 pauca diſputata ſunt. Q VAINVS. Et quæ? BRAS.
 Nonnulli arbitrabātur cauſarum prolixitatē ex cauſi-
 dicorum cauillationibus prodire, alij ex inſtantiarum
 prorogationibus, alij ex capitulorum citro ultroq; ab-
 negationibus, alij ex fictis cauſidicorum ægriſtudinibus,
 alij ex iudicibus qui in fine litis ſuſpecti iureiurādo af-
 firmantur. Q VAINVS. Tu (ut arbitror) nihil
 penitus

penitus loquebaris. BRAS. Immo & nonnihil in me-
 dium attuli, et omnes benigne audiuerunt de sententijs sci-
 licet non integris, sed conditionatis, & de paucissimis
 diebus quibus in integro anno de iure responderetur, &
 de iudicibus, qui uix extremis processuum partibus uisis
 sententiam ferunt. post hæc uerba Illustrissimus Dux
 iussit ut unusquisque in quindecim dierum spatio suam sen-
 tentiam in promptu haberet, & scriptam afferret, non
 uerbis prolatam, nam ipse ex omnibus his sententijs illam
 seliget, quæ cæteris commodior & aptior uidebitur,
 uel ipse qui perspicacioris est ingenij ex omnibus unam
 eliciet commodissimam. QVAINVS. Quid ages
 tu qui iurisconsultus non es? BRAS. Iuris quidem con-
 sultus non sum, sed tamen iuris sum capax, quid uero
 acturus sum tibi explicare nõ grauabor, in primis Deũ
 optimum totis uiribus, toto corde, tota anima mea im-
 plorabo, qui mentem meam spiritus sancti rore foecundet,
 ac illustret, ut à nobis modus ille depromatur, qui ad Dei
 laudem sit, & ad omnium hominum utilitatem. QVAI.
 Quid pulchri ad hanc usque horam excogitasti? scio te in
 disquirendis rebus solertem esse. BRAS. An id turpe,
 an iustum sit ignoramus, tamen & iustum & conueniens
 esse arbitramur. Illustrissimus Dux ALPHONSVS
 primo uno solo ius dicente usus est, qui de iure respõde-
 ret, At mos ille proculdubio probandus non erat, præ-
 sertim cum is Ferrariensis esset, qui & filios & agna-
 tos, & domesticos in urbe habebat, immo & ipse Illu-
 strissimus ALPHONSVS hunc ordinem ac morem
 coarguit, et trium uirorum ordinem delegit, qui unam de
 iure responderunt, huncque ordinem Consilium iustitiæ
 nuncupauit,

DE ORDINE AC MODO

nuncupauit, & hi uiri nisi morte praeueniantur, nunquam à iudicandi munere ablegari consueti sunt, hic autem modus iudicio nostro reprehensione dignus est, & Illustrissimo Principi nostro prorsus arridere non uidetur cum ordinem alium quaerat, cur uero à nobis arguatur hic mos, est quia in tam pauco uirorum numero facile conuenire possunt, & in unum conspirare, & illa agere quae suis & amicorum uotis commoda uidebuntur, at cum nullis unquam subijciatur iudicibus ac syndicis hoc trium uirorum ordo quis unquam poterit si iniuste multentur resarciri? at si plures sint, non est tam facile in unam sententiam conspirare, & praesertim cum non sit perennis dignitas, adde cum trium uirorum ordo, in hoc iudicandi munere perpetuo maneat, & si aduenae sint, tamen amicos indies acquirunt, & affines, immo & ipsi met Ferrarienses euadunt, cogunturque ex amicitiae iure & affinitatis multa perpetrari, quae à probis uiris perpetranda non essent, à diuitibusque muneribus capiuntur, cum sciant in hoc iudicandi munere perpetuo hos esse permansuros, idque in hoc ordine deterius est, quod optima rapiunt spolia, nam uocatas sportulas accipiunt, & magnifica munera, cum is qui de iure respondurus est nulla prece, nulloque praemio ad iudicandum moueri debeat, at hoies sunt, muneraque & homines placant atque Deos.

Q V A I. Quid ergo faciendum censes tu? B R A S. Optarim multos probos ad hoc negotium demandandos esse uiros non minus septem, neque plures nouem, qui & essent aduenae, & quanto fieri posset seniores, uel saltem qui alijs in locis de iure responderint.

Q V A I. Cur illos impares eligis. B R A S A. Quoniam in casibus dubijs

dubijs in quibus utrinq; trutina recta esse uidetur, si ad utranq; partem paria essent uota, et pares consensus nō posset ferri sentētia, at cum inæquales sint, necessarium est ut ex una parte plures sint quam ex alia, tunc sententia feretur, ut maiori parti uisum erit. Q V A I N V S. Quomodo i iudicijs ferēdis tot capita se gerēt? BRAS. Singulis hebdomadibus uel singulis mensibus horum unus prior uocabitur uel antesignanus, q̄ sententias illas ferret, quæ mense illo promulgandæ erant. Q V A I. Igitur unus erit solus qui hoc aget. BRAS. Vnus quidē solus ius dicet, sed sententia quam feret ex omnium erit consensu, uel ex maioris partis consensu, immo contingere posset ut his qui pro tribunali sententiam feret, alterius sit sententiæ, quam maior collegarum pars, & hi qui ab alijs dissentiant, dissentīendi rationes in mediū afferre debent, quas alij dissoluere teneantur, postea sententia ferratur, si nouem sint, prætoris officium cessare poterit, & iudicis appellationum, ac maleficij, unusq; ex his eligendus erit qui mensium quatuor spatio prætoris officio fungatur, et alius appellationum iudex sit, ac tertius maleficiorum, mihi tamen potius arridet ut septem sint, & in prætorio sint iudices consueti ab his distincti, qui tamen in eo rigore seruentur, ut ab institutionibus Ferrariensibus edocemur, neq; diutius immorentur in officijs, quam illis ab institutionibus præfixū sit. Q V A I N V S. Ex qua pecunia his soluetur? BRAS. Duo mihi subiere menti, cum penitus nolluerim hos accipere uocatas sportulas, neq; uille munusculum immo sancendum est si horum quis uel acetarium uel simplicem fructū munere accipiat, decē aurei scutis mulctetur

mulctetur

DE ORDINE AC MODO

multetur, sin his receperit, ab officio expellatur, mihi uero primo id subiit, ut uniuersa Illustrissimi Principis ditio his stipēdia psoluat, nā tā minimū accipietur ex unaquaq; urbe, & ex unoquoq; oppido ut nullus con- queri possit, idq; emonumentu ananciscuntur populi q; nulla deponent stipendia, quæ salaria uocātur, in senten- tijs quæ ab his iudicibus ferentur. idq; præcipue opta- rem omniū externorū lites ad hoc tribunal ante oēs esse agitandas, & quam breui fieri poterit expediendas, nā audiuius externos multos, qui & de patria nostra, & de Illustrissimo Duce conquerebantur, & his maledice- bant, quoniam per plures menses, & per annum magno illorum dispendio lites protrahabantur, quæ quindecim dierum spatio, & breuiori etiam expediri poterāt. Ad hocq; tribunal lites fisci uoluerim esse ducendas, quæ cū exteris habentur, ut citius expedirentur quæ exigunt citam expeditionem, & secundo loco uiduarum lites & pupillorum: nec illud ab re esset si una hebdoma- da dies decerneretur qua de incarcerationis intelligerent, ob quam causam clauderentur. alter modus est quo solui possent, si stipendia quæ pro ferendis sententijs ab uno quoq; litigante deponūtur, ut nunc fit colligant, & ab uno Illustrissimi Ducis actore seruentur, ex hisq; nūmis illis qui in hoc collegio assumpti erunt stipēdium soluat. QVAINVS. At si non sufficerēt. BRAS. Non dubitamus suffecturos esse, & aliquid etiam super futurū, tamen probarem potius ut primo modo ijs satif fieret, ne homines uiderentur iustitiam emere, & illud est magis regium absq; præmio iustitiam administrare. QVAINVS. Quanto præmio hos conduci possit
arbitraris.

arbitraris. BRAS. Vnicuiq; horum singulis mēſibus uiginti quinque ſcuti numerari debebunt, ut unusquisque ſingulis annis tercentis ſcutis donaret. QVAINVS. Ergo uniuerſa ſumma eſſet duum millium & centū ſcutorum. BRAS. Verum eſt ſi tantum ſint ſeptem, quod magis probo, at ſi hæc pecuniarum ſumma ex tota Illuſtriſſimi Ducis noſtri ditione redimatur, uir unus quadrantem unum non perſoluet, & multi magnas euitabunt impenſas, nam pro ſententiarum ſalarijs, nemo uel iota deponet, & pupillorum ac uiduarum diſpēſationes abſq; expenſis fient, quod Deo gratiſſimum erit, nempe cogebatur uidua ac pupillus aliquid rei immobilis uēdere ne inedia moreretur, uerum nō diſpenſabant iudices, niſi ſalaria perſoluerētur, in qua ſolutione nōnunq̄ dimidium totius pretij rei uenditæ continebatur. QVAINVS. Si nummi deſſicerent (ut quandoq; contingere poteſt) quid tunc agendum eſſet? BRAS. Illuſtriſſimus Dux pecuniam erogabit, ut hi perſoluantur, nam ipſe tot habet à Deo bona, & tot ab hominibus commoda, ut opus ſit & illum pro adminiſtrāda iuſtitia aliquid erogare, ut ſuo fungatur officio, tamen non dubitamus potius ſuperſuturam pecuniam, quā defecturam. QVAINVS. Iubes ne uiros hos in hoc albo conſtitutos ad mortem uſq; munus hoc obire? BRAS. Minime omniū, ſed potius iuberem ut ad tempus officio hoc fungi deberent. QVAINVS. Quamdiu. BRAS. Ad Trienium, quoniam ſi diutius perſeuerarent, amicitias contraherent, quas ut etiam in hoc tempore ſumme caueant obſeruādum eſt, ſperamusq; Illuſtriſſimum Ducem id eſſe effecturum, neq; quempiam poſt tric-

nium

DE ORDINE AC MODO

nium in hoc iudicandi munere esse relicturum, nō enim (si ita fiet) id contingere poterit, (ut speramus) quod alias in prætōribus contigisse nemo ignorat, nempe Ferrarienses institutiones prohibēt ne ultra decem & octo mēses quispiam prætōr esse possit, tñ quispiam per decē annos prætōris officio functus est, qui multorum malorū causa extitit, ut deniq; aufugere coactus sit, tamē ali bi ob sua demerita grauissime mulctatus fuit. QVAI= NVS. Quo ordine erunt agitandæ ante hos uiros cau= sæ? BRAS. Vt cōsuetum est. actor reum citabit, reus ante hos uiros excusationem afferet. tamen optarem unum uel duos ex his Iudicibus alternatis uicibus munus habere actorem, & reum conuocandi antequam de iure altercarentur, illisq; suauioribus uerbis suadere, ut con= cordes euadant, et eisdem ostendere nūmorum ac tempo= ris iacturam in litibus, & quod ex lite infamiam potius quàm laudem consequentur si intentum assequi pote= runt, erunt apud Deum & apud homines laude digni, si uero iudices intentum non assequantur, litigare sinant hos ceruicostores uiros, ipsi uero benigna aure illos au= diant, & deniq; ut decens erit sententiam ferant à qua neminem appellari posse uolumus. QVAI= NVS. Si quis sit qui apud Ducem de lata sententia cōqueratur, quā iniustam esse dicat et iniustos uocet iudices. BRA= SA. Hic ad syndicatū usq; expectet, at si Illustrissimi Ducis auribus molestus sit, ut nōnulli esse consueuerūt, qui & iurisperitos habent, qui hōc illis suadent, senten= tiam. s. esse iniquam, optarem ut Illustrissimus Dux, qui nam esset hic Doctor interrogaret, & iurisperitus, qui illi suadet sententiam esse iniquam, postea ab hoc iurisper= rito

rito petat, an clientulum suum defendere uelit, & iudicet sententiam iniquā fuisse, si annuat, optarem ut Dux statim tres alios iurisperitos eligeret, quibus sub eius indignatione imponeret, ut iuste hanc causam reuiferent, & iuste sententiam ferrent, si hic qui à collegio horum uirorum sententiam contra se habuit, iterum ab his tribus sententiam aduersus haberet, illum in integris multarem expensis, & iurisperitum illum qui sententiam iniquam iudicabat, quinquaginta scutis multarem, & reum præter expensas, quinquaginta multarem scutis, & hac de re particulares institutiones fieri iuberem, tamen uoluerim ut hic prius de infligenda penna admoneatur, & simul etiam admoneretur iurisperitus ille, qui iniustam esse illorū proborum uirorum sententiam iudicabat, at si sententia lata tot uiris esset indigna, illos in totius litis expensis multarē, & præterea ab unoquoque illorum uiginti quinque scutos pro pœna exigēdos uoluerim, uel secūdam litis onus maiorem pecuniarum copiā.

Q V A I N V S. Debent ne hi qui in hoc recipiuntur collegium, uno recipi tempore, & postea eodem tempore simul omnes abire? **B R A S.** Non profectò, sed si Illustrissimo Duci hic ordo placuerit, fama per Italiam uulgabitur, statim doctores confluere incipient, unus erit omnium primus, qui ab Illustrissimo Duce eligitur, postea alius eligitur, deinde ad aliquot dies tertius, & ita progrediendo quoad omnes iusto numero sint congregati, & in unius anni curriculo fiet. primus qui fuerat receptus, primus post trienium recedet, in cuius locum succedet alius, ut aliqui semper sint noui, aliqui antiqui, aliqui medij, itaque nunquam una uice omnes rece-

P dent.

dent. QVAINVS. Quo modo, quibus ue modis lites breuiores fieri posse arbitraris? BRAS. Hoc est, hoc inquam illud cui Illustrissimus Dux maxime incumbit, & de quo conscientiam suam onustam esse arbitratur, nam & ipse audiuit, & agnoscit nullum esse modum, et nullum imponi finem litibus, iccirco Dei nutu ductus qui ut illum supra tot populos in Ducem elegit, ita gressus eius in semitas suas dirigit, nihil aliud exoptat Illustrissimus Dux, nihil ardentius inquirat, quam uiam quãdam inuenire, qua lites breuiores reddant. QVAINVS. O gloriosissime Dux si hoc efficiet. BRASA. Adde & o sanctissime, nam immortalem gloriam in hoc mundo sibi parabit, & in altera uita æternam possessionem, quæ nec ferro, nec igne deleri poterit, aut uel minimum maculari. QVAINVS. Eia igitur, quo medio id efficere posse arbitraris? BRAS. Et si munus hoc ad illos potius spectare uideret, qui ius ciuile exercent, tamen cum ad hoc negocium ab excellentia sua sim uocatus, & iusserit ut sententiam meam in hac re depromerem, nõ possum tanto Duci nõ parere, neq; excusatione aliqua uti uolo, sed mihi satis erit uel probe uel male dicam, illi obtẽperasse, & præterea in hac re discutienda nullum ordinem alicuius urbis legere uolui, sed illa tantum scribere proposui, quæ mens mea à Deo (ut arbitror) recta dictabit, nam Deus ipse peccatorum preces non despicit. QVAINVS. Quid igitur faciendum censes? BRAS. Primo tot instãtias, totq; instantiarum pductiones remouere, nempe mira sunt de disidijs quæ in his instãtijijs uidimus & audiuimus. QVAI. Quæ nam illa sunt? BRAS. Vidimus causidicum, iudicem & notarium,

et notarium inter se de his instantijs dissidentes, quippe nonnulli dicebant adhuc aliquot superesse dies instantiarum in una causa, alij hoc negabant, ac si illis ignotum esset quando cœperit, & quantũ perdurare deberent, ut necessarium mihi uideretur nõnullos ex his in clientuli causa fuisse negligentissimos. aliud in causis submouendum mihi uidetur. s. iudicum suspitio, præsertim cum legitima causa non adsit, at in hoc uirorum collegio, nulla erit suspitionis causa, quoniam erunt omnes externi, neq; Ferrariæ affines habebunt, neq; amicos si fieri poterit. Immo & in alijs Ferrariensibus iudicibus tres solum suspitionis causas recipiendas esse iudicari. s. affinitatem, intrinsecam amicitiam, et munerum receptionem quæ palam constet, neq; apud aduersarium clientulum solum imaginaria sit. Ego huius generis sum, si iudex esset uir probus, & cum eius fratre, aut patre causam agerem, illum iudicem accipere non uererer, nã uir probus à ueritate potius cogitur, quàm uel à fraterno aut paterno amore, tamẽ proh dolor rarissimi sunt, aut nulli nostra hac ætate huius generis uiri. **QVAINVS.** Quid deinceps agendum? **BRAS.** Institutiones ferendæ erunt, & per causarum nomina distinguendæ sunt uero eiusmodi, & nomina, & genera ignota, ut ita sanciantur: Causæ quæ in hoc genere sunt in uno mense finiantur, quæ in illo genere in tribus mensibus, quæ in alio genere in integro anno, nempe nõ dubitamus nullã esse tam arduam causam quæ in integro anno finem habere non possit, uerũtame si causæ statuta hæc transigeret tempora, iudices mulctandi erunt, si ex iudicum causa prorogatio facta sit; si uero clientulorum causa uel

DE ORDINE AC MODO

causidicorum prorogatio hæc ortum habuerit, hi multentur, qui dilationis litis sunt causa. **QVAINVS.** Videtur & mihi id quod dicitur respondere capitulis lites multum prorogare. **BRAS.** Immo maxime, nã improbi causidici suis suadent clientulis, ut unaquæq; uera abnegent, idq; iure iurando faciunt, se probe iurare asserentes, cum tamen scient id esse uerum quod negãt, ò rem iniquã, ò nephandum scelus & impunitum. si pauperculus quispiam periurus qui semel tantum peierauerit capiatur, extorquetur, mulctatur, ab eo usq; ad minimum quadrantem exigitur, manus truncatur, & per totam urbem digito monstratur infamis, at hi qui toties iure iurando affirmarunt quod falsum est, & in una tantum causa, laudantur & ueluti dextero ingenio præditi extolluntur. quisq; igitur toties mulctetur, quot uocata capitula negabit, quæ uera sint atque palàm nota.

QVAINVS. Audiui de hac re institutiones adesse, sed minime seruari. **BRAS.** Adsunt quidem, sed Illustrissimus Dux illas remisit, nam primi legum latores iussere ut pro quolibet manifesto capitulo negato uiginti quinque libræ ad Ferrariensium rationem persoluerentur, Illustrissimus uero Dux remisit hanc mulctam, & sanxit ut tantum essent libræ decem, nam animo cõcipiebat ut penitus absq; ulla exceptione soluerentur, at qui ius administrant probum ac integrum Ducis animũ non animaduertere, sed eius benignitate abusi sunt, iccirco cum uiderim neq; hos secũdæ institutioni paruissse, optarim ut prima institutio seruetur, ut pro quocunq; manifesto capitulo abnegato uiginti quinque libræ soluerentur, nec ulla penitus haberetur remissio: hos uero nũmos
ad pios

ad pios usus conuerti uoluerim, & si causidicus clientu-
lo suafisset ut hæc capitula abnegaret, causidicum simul
multandum censerem. De hacq; multa noluerim ut à
iurisperitis iudicaretur, quoniã inter se concordēs sunt,
sed potius theologum quendam eligerem, aut philoso-
phum uiros fide dignos, aut simul cum his & iurisperi-
tum, qui de his capitulis abnegatis, qui negari non debe-
bant decernerent. QVAINVS. Fortè & tu cum de
philosopho mentionē facias huic negotio interesse opta-
res. BRAS. Immo mens mea ab hoc negotio q̄ maxi-
me abest, quippe Deus testis est, quantum ab ambitione
absim, neq; opus est me hæc ambire, ut qui (absit iactan-
tia) ex me ipso gloriosus sim, & per totam Europam no-
tus, ut alias prætereã orbis partes, addeq; me summope-
re ægre laturum esse si Illustrissimus Dux iuberet me
huic, uel simili negotio interesse. id igitur primo opta-
rem, ut capitula iudicibus ostenderentur, in quibus si nõ
nulla adessent quæ ad causam nihil facere uiderentur,
cum causidicus sit horum capitulorũ author, statim pro
singulo proposito capitulo ad causam non spectante, uel
spectante, sed manifesto, causidicum multarem decem
libris quoniam nondum iureiurando falsa affirmarunt.
hoc admirabile est, hi abnegare solent Ioãnem esse Petri
filium, & Petrum Iacobi ut litem prorogent, & multi-
plicent expensas, cum tamen hæc uniuerso populo pa-
lãm sint, immo & nonnunquam negare solent Ioannem
fuisse in rerum natura, quem tamen & ipsi periuri in
rerum natura fuisse nouerunt, & illum proprijs oculis
inspexere. QVAI. Abeant in malam crucẽ hæc per-
uersæ rabulæ, quid dices de testium examine? BRAS.

Quod breui & fiat, & quocūq; die, uel etiā Dominico, quādo testibus examinari cōmodum est, & sancendum esse statutum tempus & breue, in quo testes examinarentur qui in urbe sunt: quibus uero extra urbem sunt secundum loci distantiam prolixius tempus decerneretur, transacto tempore si testes examinati non sint, clientulis imputetur, & sententia feratur. Q V A I N. De falsis testibus qui reprobantur, & eorum falsitas ostenditur, quid agendum est? B R A S. Contra hos hostiliter agendum est, ac dire, tum quia peierarunt, tum quia ab alio rapiunt clientulo quicquid in lite continetur, si diues esset illum in tota litis quātitate mulctarem, si pauper illum torqueri iuberem, & male tractari.

Q V A I N. Videris supra modum crudelis contra hos falsos testes. B R A S. His nebulonibus adhuc peius facerem quā dixerim, adeo mihi displicent falsi & mendaces testes: nam hæ malæ bestiae possunt unicuique probo uiro derogare. Q V A I N. Quas lites ad hoc collegium deuoluendas putares? B R A S. Omnes post primam appellationem, & omnes pupillorum ac uiduarum lites, & omnes aduenarū mercatorum, & aliorum. Audiui frequenter mercatores qui & Ferrariae, et Illustrissimo Duci derogabant ob lites quasdā circa mercaturas, quæ prorogabantur: cum tamen alibi breuissime expediri consueuerint: affirmabant hi iure iurando, optare potius contra se sententiā ferri, & breui expediri, quam ita protrahi, & nummos, ac tempus amittere, Q V A I N. Reliquæ lites in quo erunt agitandæ loco? B R A S. Vniuscuiusq; generis lites erunt ad hoc collegium ducendæ, modo partes consentiant: unde in diplomatis

plomatibus quando collegium hoc petetur, omnes erunt
 obfignandæ, etiam absente Duce, modo partes consen-
 tiant: si partes non consentirent, lis in foro, & in præto-
 rio, ut cōsuetū est, agitetur, sed cauillationes omnes bre-
 uiores reddātur prædicto modo: postea si is cōtra quem
 sententia lata est ad appellationum iudicem se appellet,
 concedatur: denique ad hoc collegium deducatur, quod
 quàm breuius fieri possit, re egregie prepenfa iudicium
 ferat. Q V A I N. Dux quandoque exoratus ut
 causam aliquā ad hoc collegium releget, etiam parte no-
 lente, poterit ne id efficere? & iuste? B R A S A. Quid
 impediet? sed Illustrissimus Dux considerabit uirum il-
 lum qui hæc petet, & causam ob quam fugiat publicum
 forum, & ita liber erit hoc gratis elargiri, et non elar-
 giri, nam & Illustrissimus Dux liber esse debet in his
 rebus quæ iuri non derogant, sed tantum longitudini de-
 rogant aliqua nonnullis impartiri, quæ alijs concedere
 noluerit. Q V A I N. Erunt ne horum uirorum
 diffinitiuæ sententiæ? B R A S. Erunt ut superius di-
 ctum est, cum erit lata sententia, ab his uiris nemo appel-
 lari potest, nisi in fine officij horum uirorum, quando in
 syndicatu iudicabuntur. quando ad hoc tempus perueni-
 ent, is qui conqueritur rationes suas afferat, quæ si pro-
 bæ sint, iudex mulctetur, et quisquis alter ex hoc nume-
 ro in fine mulctetur: è contrario, si is qui de iudicibus cō-
 queritur aberret, et iniuste cōqueratur in expensis mul-
 ctetur: & præterea secundum quantitatem rei de qua lis
 fiebat etiam mulctetur: multa uero nunquam minor sit
 uiginti quinque ducatis aureis ad pias causas exponendis,
 et quibus etiam uiro illo, uel illis satisfiat, qui iniuste ac-
 P iij cusabant.

eufabant. Q V A I N. Nonne possent inexcogitata causa contingere, quæ nouo indigerent consilio?

B R A S A. Possent prorsus, nam Aristoteles summus philosophus ostendit rhetores non uti syllogismo, neque demonstratione, sed solum enthymemate & exemplo, quia circa singularia uersantur, singularia uero infinita sunt, de quibus non potest haberi scientia, ideo circa eam et causam infinitam esse posset, uel infinitas habere facies: nam ut hominum facies diuersae sunt, ita et litium facies diuersas esse nemo ambigere debet, et necessarium est legislatoris semper noua uidere, & noua rimari, ut in dies noua etiam emergunt: ideo si quispiam inopinati casus contigerint, ad legislatoris recurrere semper opus erit, qui est legis anima atque mens, & qui legis intellectum explicare poterit.

Q V A I N. Audiuius quacumque lege condita & sancita statim ab his causidicis cauillationes circa ipsam inueniri. B R A S. Ob hoc necessarium erit illustrissimum Ducem semper prouidere, qui ad hoc natus est ut iustitiam seruari faciat, & insontes a fontibus liberet, bonosque a prauis defendat, ac tueat. Q V A I. Audiuius de Ferrariensibus institutionibus corrigendis interfuisse sermonem. B R A S. Interfuit quidem, at iudicio meo correctione non indiget, sed potius obseruatione, eo tamen solo indigere uidentur, ut multa superflua auferantur, & sola legis anima describatur.

Q V A I N. Quid tibi uidetur de his qui publicis instrumentis oppugnare solent? B R A S. Id uidetur iniquum facinus, & a Republica probe ordinata penitus ablegandum: quippe multi sunt qui publico instrumento necluntur: tamen per sex, octo, et uiginti menses lites prorogant,

prorogant, hocque causidicorum, & iudicum malitia,
 atque improbitate contingit. Cum ergo quispiam pu-
 blico instrumento nexus fuerit, uiginti quinque dierum
 spatio soluere cogatur, & lites omnes de mutuatis pecu-
 nijs, quando uel scripta extant, uel testes in hoc dierum
 spatio terminentur, immo et in breuiori tpe, sola rei ue-
 ritate inspecta, & iudex reum uerbis etiam admoneat,
 & corripiat, hoc modo. te pudere deberet hæc propa-
 lam manifestissima tam impudenter infitias ire: quis Dæ-
 mon, aut prauus genius ad hæc te suasit. si causidicum af-
 ferat (nam hæc malæ bestię sunt infinitarum litium cau-
 sę, ut lucrentur) & causidicus ipse uerbis saltem à iudi-
 ce corrigendus erit, & admonendus, ne clientulos suos
 ad tam prauum facinus exercendum suadeat, quod & ho-
 minibus displicet, atq; Deo omnipotenti. at de horis re-
 dendi iuris iterum uerba facturum sum. cum puer essem
 bis in die ius in prætorio reddebat. nunc uero semel red-
 ditur, iuris periti id fieri non posse dicunt (tamen aliàs fa-
 ctum esse non inficiantur) ob allegationes, & ob proces-
 suum magnitudinem quos iudex legere cogitur, & con-
 siderare. at hoc fateamur, sed tot auferantur feriæ: et cū
 diuersa sint causarū genera, cur de mercede ius non red-
 ditur? de locationibus? de litibus à decē libris infra, et de
 alijs similibus in quibus nō sunt longi processus, neq; alle-
 gationes fieri cōsuerunt? Præterea feriæ ob uindemias
 illis nihil deseruiunt, qui in urbe manent, & qui ad uinā
 conficienda rus non petunt. nullus est doctor, qui ob uin-
 demias rus petat, nullus nobilis: sunt tantum ciues quidā,
 quibus facultas non adest nutriendi quæstorem. his hoc
 munus harum feriarum condonetur. Petunt & hi causidici
 diei

dici serias ob calorem, his concedatur, sed hac conditio-
 ne, ut interim à cibo & potu arceantur: nam hi uictu di-
 gni non sunt, qui labores fugiunt, calor non est conueni-
 ens causa ut ius prorogetur, nisi forte concederem, ut se-
 mel in die ob calorem ius redderetur. Q V A I N.
 Audiui & quosdam esse, qui litis finem expectant: po-
 stea cum sententia ferenda est, causidicum excitat: ut lis
 progetur, qui (ac si nuper in castra proficiscatur) pro-
 cessus copiam petit. B R A S. Hi non solum hoc tem-
 pore audiri non debent, sed puniendus est causidicus, ue-
 luti is qui accipit quidem à clientulo mercedem, sed liti-
 mentem non adhibuit, si processus copia indiget: nã pri-
 us hanc copiam quæsiuisse debuit, & non expectasse li-
 tem esse sententiæ proximam. Q V A I N V S.
 Ergo processus copia his præbenda non est? B R A S.
 Minime omnium cum sunt in litis calce, sed iudex hoc
 etiam inuito sententiam ferat. qui nec tunc possit etiam
 iureiurando affirmari suspectus. Q V A I N. Id
 quod dicitur porrigere dubia, & dissoluere lites etiam
 prorogare uidetur. B R A S. Prorogat quidem, sed id
 maxime necessarium est: tamen instituendum est ut una
 uice omnia præbeantur dubia, aut saltem non possent e-
 iuscemodi dubia præberi dissoluenda, præterquam bis,
 quoniam in hac dubiorum ultro citroque dissolutione
 multi expenduntur nummi cum dubia multiplicantur.
 Q V A I N V S. Tu diuersarum urbium ordi-
 nes interim legere poteris, ut commodius sententiam tu-
 am proferas. B R A S A V O L. Immo hoc statui nul-
 lum alicuius urbis ordinem legere, sed id solū scriptis mā-
 dare, quod menti meæ gloriosissimus Deus instillabit,
 quem

quem ex corde orauī, ut & patrem patriæ Ducem nostrum Illustrissimum, et patriam ipsam pie, benigne, et dextero oculo respiceret, mentemque meam ita dirigeret, ut illa proponerem, quæ & in honorem eius essent, & gratiam, & uniuersis populis utilitatem afferrent.

Epithome ordinis reddendi iuris

Septem (nec minus) eligantur aduenæ iurisperiti, quibus stipendium exhibeatur ex tota Illustrissimi Ducis ditio-
ne, unicuique uero pro stipendio terceti præbeatur scuti
Hi sint per triennium solum iudices

Singulis quinq; mēsis unus sit antesignanus uel prior uel quocunq; alio nomine uocetur, qui sententias ferat, ex aliorum tamen consensu

In officij calce ipsorum quisq; syndicetur,

SENEX. Mihi non displicet hic iuris dicendi modus quem scriptis tradidisti, at suppetet adhuc tempus breuissime omnia Sieph genera cum paucissima sint explicare. BRAS. A primo incipito nam (ut arbitror) breui illa explicabimus, & forte citius quam Illustrissimum Ducem alloqui potuerim. SE. Inuisti ne tuos omnes ægrotos. BRAS. Inuisti, nam paucissimi sunt qui in præsentiarum Ferrariæ ægrotent.

SENEX.

I

Primum Sieph genus illud est quod Sieph albū uocatur.

BRAS. Scito uocabulum hoc Sieph arabicum esse, & idem significare quod collyrium, collyria uero medicamenta ad oculos spectant, uerum à quo authore accipis istud uocatum album collyrium? SE. A Rasi in tertio ad Almāforē libro, ubi de Ophthalmia sermonē habet.

BRAS. In pharmacopolijs duplex seruatur album collyrium

collyrium

BRASAVOLI

collyrium, alterum cum opio, alterum sine opio. SE. Et ego utrunque paro ad usus que seruo, at Rasis ita nos conficere docet.

Recipe cerussæ lotæ drach. X.

Sarcocollæ crassæ drach. III.

Tragacanthi drach. I.

Opij drach. semis

Misce, & conficiantur in formam lenti similem. BRA.

Aliqui in parui piri formam componunt, at quo liquore eiuscemodi simplicia simul misces? SE. Aqua rosacea, nam ita fieri oportere intentio ad ophthalmiã ostendit. BRAS. Cum sine opio paras immutas ne simplicia enarrata? SE. Neq; simplicia neq; illorum pondus muto. BRAS. Nonnulli ex albumine oui conficiunt, & rosacæ modico, uerum utrunq; conuenit, & simul, & seorsum acceptum, at compositio quam adduxisti à Mesue refertur in capite de Ophthalmia, et illa est quã uocat Sieph album filij Zachariæ ad ophthalmiam conferens & oculorum dolores, in uno tantum simplici ab hoc differt. SE. Vt hoc facilius percipiam, compositionẽ (ni pigeat) referto. BRA. Hæc est quæ sequitur.

Recipe cerussæ ablutæ drach. IIII.

Sarcocollæ grossæ drach. III.

Amyli drach. II.

Tragacanthi drach. I.

Opij drach. semis

Misce, & fiant trochisci parui. SE. Ego duas inspicio differētias alteram in cerussæ pōdere, alterã in amylo, quod à Rasi in sua compositione positum nō est. BRAS. Ita esse constat, uerum scire oportet in huius collyrij confectione,

confectione multum esse diuersos pharmacopolas, nam aliqui ita conficiunt, ut Rasim conficere adduxisti, alij ut Mesue refert secundum Zachariam, immo ut illis placet opium addunt, & non addunt, & cum opio faciunt, ac sine opio, nonnulli ex aqua rosacea conficiunt, alij ex oui albumine, alij ex utroq; quidam Gummi arabicum adijciunt, ita conficientes.

Recipe cerussæ lotæ drach. X.

Gummi arabici	}	Singulorum drach. VI.
Amyli		
Sarcocollæ drach. X.		

Tragacanthi albi drach. III.

Misce, & cum aqua rosacea conficiantur. SE. Hæc sunt absq; opio collyria. BRAS. Nota uero collyria ex opio nõ conficere ex hac compositione addito opio, sed sequenti modo parare.

Recipe gummi arabici	}	Singulorum drach. IIII.
Tragacanthi		
Amyli		

Cerussæ lotæ drach. VI.
Opij drach. I.

Confice cum albumine oui. SE. Magnæ sunt in hoc Sieph diuersitates. BRAS. Nondum diuersitatum finem attigisti, nam aliqui faciunt unum album collyrium ex his quæ in capite de Ophthalmia à Mesue referuntur, alij aliud, nonnulli etenim sunt, qui collyrium album efficiunt à Mesue relatum sub filij Zesar sententia, & hoc est quod superius retulimus, alij uero ita conficiunt.

Recipe sarcocollæ nutritæ in lacte asinæ drach. semis
Amyli drach. IIII.

Tragacanthi

Tragacanthi drach. III.

Opij drach. I.

Olibani drach. I. semis

Cerussæ ablutæ drach. VI.

Misce, & conficiantur cum aqua pluuiali SE. Cur potius cum aqua pluuiali, quam cum alia? BRAS. Quia pluuialis aqua repercutiendi uim habet, quod in initio ophthalmiæ fieri conuenit, ac debet, ne multa materia ad oculos fluat, sed illa potius quæ iam adest ad alias partes repellatur, nam in nullo loco deterius esse potest quàm in oculo. alij collyrium aliud seruât uocatū album, quod Mesue ad Aboalim refert, et dicit ophthalmiæ cōferre, in principio, & augmento. SE. Quod nam est BSAS. Hoc quod refero

Recipe cerussæ drach. X.

Gummi arabici

Amyli

Sarcocollæ nutritæ in lactæ asinæ aut mulieris. 3. X.

Tragacanthi drach. III.

Opij drach. I. semis

Misce, & cum aqua conficito. SE. Non uideo in his collyrijs magnam esse differentiam. BRAS. Magna prorsus non est, sed aliqua tamen. SE. Sunt ne alij qui & alio modo à prædictis euariant? BRAS. Immo adsunt, nam nonnulli collyrium illud seruant quod Mesue refert sub Alexandri compositione. SE. Hæc Alexandri compositionem ignoro, nisi illam referas. BRAS. Hæc sunt Mesue uerba. Sieph albū descriptione Alexandri expertum ad ophthalmiam calidam cum nimio dolore, & est mirabile

Recipe

Recipe climiæ, prius tamē lotæ, deinde adustæ & extin-
ctæ in lacte mulieris drach. X.

Cerussæ lotæ drach. VIII.

Scoriæ ferri drach. IIII.

Opij drach. II.

Tragacanthi }
Gummi arabici } Singulorum drach. IIII.

Misce, & cum aqua pluuiali conficito. SE. Collyrium
hoc est ne cæteris uehementius? BRAS. Multis uehe-
mentius est, sed nota non esse exquisite album, licet ad al-
bedinem quandam inclinare uideatur. SE. Iam dubita-
tioni occurristi, quã propositurus eram, petere etenim
uolebam, cum climiam recipiat, ferri scoriam, & gum-
mi arabicum, quomodo album esse possit, at dixisti ad
aliquam tendere albedinem, ueruntamen quod nam ge-
nus seruaturus sum? BRAS. Illud quod & prius ser-
uabas, & cum opio, & sine opio. BRAS. Potest ne
oculus ab opio offendi? BRAS. Nihil profecto oculo
prodest opium, tamen in magnis doloribus necessarium
est & opio uti, & recipientibus opium medicamentis.
SE. reperitur ne apud antiquos eiusmodi collyrium
albũ uocatũ? BRAS. Galenus in quarto de Cõpositione
medicamentorũ 2^m locos, albi collyrij mētione facit ad
epiphoras & affectiones, inscribitur tripherum, id est
delicatum. SE. Ni pigeat hoc Galeni album collyrium
adducito. BRAS. Et adducam & suadebo ut deinceps
illud serues cum opio, & sine opio. SE. Quomodo il-
lud parat Galenus? BRAS. Cum opio, at ipso remo-
tò, cū opio amplius esse non poterit. SE. Compositio-
nem hanc iam audire flagro. BRAS. Ne flagres ob-
secro,

BRASAVOLI

secro, nam illam nunc refero.

Recipe cadmiæ lotæ drach. XVI.

Cerussæ drach. VIII.

Amyli drach. IIII.

Gummi drach. IIII.

Tragacanthæ drach. IIII.

Opij drach. II.

Excipe aqua pluuiali. Vfus est cum ouo, intellige ex
pui albumine. SEN. Cadmia abluta à prædictis distin
gui non uidetur. BRAS. Immo & in illo Alexandri
cadmia posita est. SE. Deinceps igitur album hoc Ga
leni collyrium & cū opio, & sine opio seruaturus sum,
& cum à medicis sieph album indicetur, hoc præbebo.
BRAS. Si ita feceris, nullo errore detineberis, & anti
quas cõpositiones in lucem reuocabis, quod unusquisq;
quantum in se ipso est, facere deberet, ab Aetio libro se
ptimo capite CVII. duo collyria referuntur, quæ alba uo
cat, tamen alba non esse constat, si illa quæ ingrediuntur
contẽplabimur. SE. At quæ ingrediuntur? BRAS.
Ne tempus conteratur referre non est opus. SE. Cur
non est opus? immo duas has cõpositiones libenter au
direm, ut statim an alba essent deprehendere possem.
BRAS. Vt tibi morem geram, hæc est prima Aetij cõ
positio, de qua dicit, Diarhodon album nostrum, inquit
Oribasius, in uigore morbi adhibendum ad ulcera ad hy
popia, inustiones, crustas, & ulcera sordida.

Recipe cadmiæ ustæ lotæ

Stibij usti loti

Rosarum recentium ex
ectis unguibus

} Sing. drach. VIII.

Opij

Opij, Croci } Singulorum drach. IIII.
Amyli }

Aloes drach. II.

Tragacanthæ drach. III.

Confice cum aqua, quidam addunt

Samie stellæ drach. II.

SE. Hoc nunquam erit album, nam opium, crocum, & aloë præter alia collyrium hoc albū sinere non possunt.

BRAS. Iccirco admiratus sum cur album nuncupauerit. SE. At aliud referto, ut contemplari possim num ita album sit, ut primum. BRAS. Ita dicit Actius Diarhodon album ex succo hyoscyami, confectum.

Recipe cerussæ unc. XXV.

Croci unc. V.

Opij drach. XII.

Myrrhæ unc. V.

Rosarum uiridium ex electis uugibus unc. XVIII.

Gummi drach. C.

Rosas ex aqua terito, deinde cerussam cōmisce, liquores uero & gummi succo hyoscyami madefacito, & confice, utereq; ad tenuissimos & acres defluxus, & ad eos qui simul sunt cum ulceribus generose. enim repellit.

SE. Neq; istud mihi album uidetur. BRAS. Neq; album esse potest, de albis uero in eodem libro multa dicit capite CIII. SE. Illa referas. BRAS. Non referā etiam si me diutius orares, & impense efflagitares, tu ipse domi tuæ in authore legere poteris. SE. Actij libro careo. BRAS. Ad te librū mittam ne me hoc referendi onere premas, at cum de hoc collyrio nihil aliud dicendum uideatur, ad alia te conuertito.

Q

Senex

S E N E X.

II.

Collyrium de Thure secundo loco scriptū est. B R A S.
 A quo authore illud accipis? SE. A meo quodā libel-
 lo manuscripto, tamē refertur ad Rasim in nono ad Al-
 māforem in capitulo de Oculorum ulceribus. B R A S.
 Quomodo illud conficis. SE. Vt ab authore scriptum
 est, uidelicet.

Recipe ammoniaci } Singulorum drach. semis.
 Sarcocollæ }
 Thuris drach. X.
 Croci drach. II.

Misce cum mucilagine foenu græci, e: collyrium fiat.
 B R A S. At alij sunt, qui ita conficiunt.

Recipe ammoniaci } Singulorum drach. V.
 Sarcocollæ }
 Thuris drach. X.
 Croci drach. II.

Confice cum mucilagine foenu græci. SE. A meo
 tantū differt in simplicium primorū pondere. B R A S.
 Et maxime differt. SE. At quam cōpositionem potius
 probas? B R A S. Illam quam nunc adduxi, nam sumi
 debent ammoniaci & sarcocollæ drachmæ quinq; & nō
 drach. semis, error fuit in tuo libello, qui te errare fe-
 cit, quoniam litera hæc. s. hoc modo scripta significat
 semis apud pharmacopolas, sed apud arithmeticos signi-
 ficat quinq;, forte libelli scriptor secutus est arithmeti-
 cos & nō pharmacopolas, cum uero pharmacopole ita
 scriptum inuenerint, arithmetico more uidelicet. s. lege-
 re semis, cum quinq; legere debuissent. SE. Qua con-
 iectura hoc affecutus es, quod potius legi debeat quinq;
 quam

quàm semis. BRAS. His coniecturis in hac sententiã ductus sum, primo quia nimis parua quantitas horum duorum simplicium esset in hac compositione, quæ tamẽ simplicia ad collyrij intentionem multum proficiunt, præterea Mesue i capitulo de Oculorũ uulneribus atq; ulceribus hoc collyrium integre refert secundũ Zachariam, & ait, de unoquoq; horum (.s. ammoniaci & sarcocollæ) quinq; recipit drachmas, & inquit ulcera maturare. SE. Reperitur ne apud antiquos eiusmodi de thure collyrium? BRAS. Hoc iam relatum ad unguem non reperitur, sed apud Galenũ in quarto de Compositione medicamentorum secundum locos collyrium de thure reperitur, quod uocat Diaolibanon hoc est de thure fluxionibus & chemosais accõmodum. SE. Gale in cõpositionem referto. BRAS. Hæc est quã refero. Recipe cadmiæ drach. XX.

Thuris drach. XX. Cerussæ drach. XL.

Opij drach. VI. Gummi drach. VI.

Aqua pluuiali excipito. SE. Mihi potius uocandum uideretur de cerussa q̃ de thure. BRAS. Forte Galenus hoc noscens addidit, nos aut̃ sic præparauimus.

Recipe cadmiæ

Pompholigis } Singulorum drach. X.

Thuris }

Cerussæ drach. XL. Opij drach. VI.

Gummi tantumdem.

Aqua pluuiã excepta admoue cum ouo. SE. Et in hoc ẽt thus à cerussa longe superatur. BRAS. Hoc nihil refert, immo & apud Actium libro VII. cap. CV. duo ẽ thure collyria referuntur, quorum unum non ha-

Q ij bet

bet plus thuris q̄ aliorum simpliciu, et in utrisq; cerussa
 alia simplicia multum excedit. SE. Libenter audirem
 eiuscemodi Aetij de thure collyria. BRAS. Audito
 igitur. hoc primum est quod dicit ualere ad defluxus,
 chemosas, & concauitates.

Recipe cadmiæ drach. VIII.

Thuris drach. XX.

Cerussæ drach. XL.

Stellæ samiæ } Singulorum drach. VI.
 Gummi }

Confice cum aqua, usus tēpore cum ouo diluito. SE.
 Hoc audiui, aliud iam referto. BRAS. Inquit hoc se-
 cundum triphorum inscribi ad inustiones phlyctenas,
 chemosas, & præsertim in ijs qui nullam prorsus mordi-
 cationem sufferre possunt.

Recipe cadmiæ lotæ } Singulorum drach. XX.
 Thuris, Amyli }

Cerussæ lotæ drach. XLVIII.

Opij drach. VI. Gummi drach. XVI.

Usus tempore cum ouo diluitur. SE. Quomodo po-
 test ouo dilui?

BRAS. Sumitur pars illa oui in albumine liquidior,
 quæ uti aqua ferè uidetur, illa enim diluere potest, &
 in usum uenire, reliqua uero prosequaris. SE. Cum ge-
 nus unum in medium adduxero tunc sermo iste finem ac-
 cipiet. BRAS. Hoc igitur unum referto.

SE NEX.

III.

In meo pharmacopolio seruo etiam Sieph de Plumbo.
 BRAS. Et alij èt Ferrariæ seruant, at ne tibi graue sit
 cōpositionem q̄ paras referre. SE. Ita illud conficio.

Recipe

Recipe plumbi adusti

Antimonij

Tutiæ ablutæ

Calceumenon

Gummi arabici

Tragacanthi

Opij drach. semis

Singulorum drach. VIII.

Confice ex aqua pluuiali. BRAS. Nullum aliud adhibes huic collyrio artificium? SE. Nullum. BRAS. At alij hæc in puluerem redigunt, & per pãnum sericiũ tenuem eliquant, postea aqua pluuiali aspergunt, & in globulos conficiunt. SE. Et ego pulueres optime tero, at per sericum non eliquo. BRAS. A quo authore accipitur? SE. A Rasi in loco superius citato. Dicitur reperitur ne apud alios authores? BRAS. Apud Græcos nusq̃ inuenire sciui, at apud Mesuẽ reperitur in capite de Vulneribus et ulceribus oculorum cũ ait, Cõfectio sieph filij Zachariæ Araft quã compositionem oculorũ uulnera replere, & cõsolidare dicit. SE. Illã referto. BRAS. Quid opus est referre, cũ eadem præcise sit cum illa quã adduxisti. SE. Eliquat ne Mesue per sericũ pulueres? BRAS. Minime sed conficit ut tu dixisti, ex aqua pluuiali. SE. Fortè hic Zachariæ filius est Rasis. BRAS. Id fieri põt, scito aut et nõnullos ex aqua rosacea conficere, & non ex pluuiali. SE. Cur medici sieph album aqua rosacea supra cotem eliquant, postea eliquatũ succũ qui albus est in oculũ iniiciunt. BRAS. Galenus in quarto de Cõpositione medicamẽtorum secundum locos in eliquandis collyrijs cotẽ magnificat, nempe ait lenitiuos autẽ liquores dixi oui candidum, & fœni-græci

græci decoctū, & ad hæc amplius ipsum lac in quo pro-
uidum esse conuenit, ut iuenculæ simulq; boni succi fœ-
minæ existat, uberibus ipsius in cotem in qua collyriū te-
ritur, expressis quò calidū adhuc oculis infundatur. En
quò iubet teri collyria supra cotem, tñ nō oia sunt supra
cotē terenda. SE. Quæ aut illa sunt, quæ in cote terēda
ueniunt? BRAS. Illa quæ ad reperiendū adhibē-
tur, nā a cote aliquid enanciscitur depellentis medicamē-
tum. SE. De sieph generibus iam finitū est. BRAS.
Igitur tria tantum collyriorum genera in pharmino-
polijs seruatis? SEN. Tria tantum & non plura, sed
medici in dies sua quædam parant collyriorum genera,
BRAS. Hoc perspicuum est, nam & ego his etiā raro
utor, sed cum reperiens sum, et calorem inflamatio-
nis, et dolorē in ophthalmia sedaturus, si non acceperim
albū collyriū uel cū opio, uel sine opio, ita idicere soleo.
Recipe Antimonij drach. I.

Tutiæ præparatæ drach. semis

Aquæ rosacæ unc. III.

Misce, et gosopio, uel lana, uel re alia in oculos impona-
tur. cum affectum prorogari uideo, tutiā augeo, et quq;
addo oui albumē. i. partem illam tenellā, et aqueam, quæ
in albumine est, nonnunq; uero in mulieris lac antimonij
ac tutiā impono. affectu adhuc perseuerante, sed inflam-
matione remissa his quæ sequuntur utor.

Recipe Tutiæ præparatæ drach. I.

Sarcocollæ lacte nutritæ drach. semis

Aquæ rosacæ unc. III.

Misce, & postea nonnihil lotæ aloes addo, & deniq; ad
resoluentia me consero, et nonnunquam somentum hoc

supra

supra oculos fieri iubeo, quod dolores mirum in modū
aufert, materiasq; resoluit,

Recipe scœnu græci } Singulorum manip. I.
Meliloti }

Rosarum rubrarum manip. semis

Misce, et bulliant in aqua scœniculi secundū artē, postea
oculi spongia foueantur. S E. Nō ne tibi dixi quod bre-
uibus ab hoc collyriorum negotio essemus expediti?
B R A S. Neq; diutius immorari opus erat, nam aliō uo-
cor uale igitur in presentiarum quo ad iterum conue-
niamus. S E. Obsecro quanto citius fieri poterit con-
ueniamus, nam summo gaudio euehor, cum uideo uniuer-
sum meum pharmacopolium in examen uenire, & con-
siderari. B R A S. Hoc (Deo duce) tandem perficietur.

I N D E X

Sieph Album	I
Sieph de Thure	II
Sieph de Plumbo	III

F I N I S.

R E G I S T R V M.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y

A B C D E F G H I K L M N O P Q

Venetijs apud Hæredes Lucae Antonij Iuntæ
Mense Martio M D L I.